

بسم الرحیم

اهداف توسعه پایدار

اهداف توسعه پایدار Sustainable Development Goals

کتابخانه ملی و اسنادخانه ایران

- سرشناسه: جواهریان، زهرا، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور: اهداف توسعه پایدار Sustainable Development Goals /
ترجمه و تالیف: زهرا جواهریان، سید امیر فاتح وحدتی، علیرضا رحمتی، لیلا زمانی؛
به [سفارش] سازمان حفاظت محیط زیست، دفتر توسعه پایدار
و اقتصاد محیط زیست.
مشخصات نشر: تهران: گروه بین الملل طرفه، انتشارات حک، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: ۱۶۸ ص: جدول-
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۸۲-۶۲-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیا
موضوع: توسعه پایدار
موضوع: Sustainable development goals
شناسه افزوده: وحدتی، سید امیر فاتح، ۱۳۴۵ -
شناسه افزوده: رحمتی، علیرضا، ۱۳۵۵ -
شناسه افزوده: زمانی، لیلا، ۱۳۵۸ -
نام اثر: سازمان حفاظت محیط زیست. دفتر توسعه پایدار و اقتصاد محیط زیست.
رده بندی شنگه: ۳۱۳۹۵ / ۳۸۶ / ۹ HCV
شماره ثبت کتابخانه ملی: ۳۳۸/۹
رده بندی دهی: ۴۲۲۸۲۷۲
- انتشارات
- ترجمه و تالیف: زهرا جواهریان، سید امیر فاتح وحدتی، علیرضا رحمتی، لیلا زمانی؛
موضوع: سازمان حفاظت محیط زیست - معاونت آموزش و پژوهش -
دفتر توسعه پایدار و اقتصاد محیط زیست
اول / یک هزار و سیصد و نود و پنج
تیراژ: ۲۵۰۰ جلد
طراحی، صفحه آرایی و چاپ: گروه طرح طرفه www.graphicgroup.ir
ناشر: نشر حکا وابسته به گروه طرفه www.hakana.com
قیمت: ۳۸۰۰۰۰ ریال

در جهت دستیابی به اهداف توسعه پایدار؛ برای چاپ این کتاب درختی قح نشده است!
کاغذ سنگ، نسل جدیدی از کاغذ است که در تهیه آن به جای چوب درختان از پودر سنگ استفاده می شود.

جدول مقایسه تولید ۱ تن کاغذ سنگ با سایر کاغذها

تولید ۱ تن کاغذ	کاغذ سنگ	کاغذ با چوب درخت	کاغذ بازیافتی
تعداد درخت قطع شده	۰	۲۰	۴
میزان آب مصرفی	۵	۶۰/۰۰۰ لیتر	۱۵/۰۰۰ لیتر
میزان مصرف انرژی	۲۵ mill BTU	۵۲ mill BTU	۴۰ mill BTU
میزان تولید CO ₂	۶۰۰ کیلوگرم	۱۵۰۰ کیلوگرم	۱۴۰۰ کیلوگرم
استفاده از سفیدکننده ها	ندارد	دارد	دارد

فهرست

۴	سیاست‌های کلی محیط زیست (ابلاغی مقام معظم رهبری ۹۴/۸/۲۶)
۶	گزیده‌ها از سخنان ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران
۷	پیشگفتار
۸	دیباچه
۱۰	جریان‌سازی اهداف توسعه پایدار
۱۵	انطباق اهداف توسعه پایدار (SDGs) با سیاست‌های کلی محیط زیست نظام
۲۱	تغییر جهان ما، دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار
۳۴	اهداف کلان و خرد توسعه پایدار
۶۱	شاخص‌های اهداف توسعه پایدار

www.ketab.ir

■ سیاست‌های کلی محیط زیست (ابلاغی مقام معظم رهبری ۹۴/۸/۲۶)

حضرت آیت الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در اجرای بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی، در نامه‌ای به روسای سه قوه، سیاست‌های کلی محیط زیست را ابلاغ کردند. متن سیاست‌های کلی محیط زیست به این شرح است:

- (۱) مدیریت جامع، هماهنگ و نظام‌مند منابع حیاتی (از قبیل هوا، آب، خاک و تنوع زیستی) مبتنی بر توان و پایداری زیست‌بوم بویژه با افزایش ظرفیت‌ها و توانمندی‌های حقوقی و ساختاری مناسب همراه با رویکرد مشارکت مردمی.
- (۲) ایجاد نظام یکپارچه ملی محیط زیست.
- (۳) اصلاح شرایط زیستی به منظور برخوردار ساختن جامعه از محیط زیست سالم و رعایت عدالت و حقوق بین‌نسلی.
- (۴) پیشگیری و ممانعت از انتشار انواع آلودگی‌های غیرمجاز و جرم‌انگاری تخریب محیط زیست و مجازات مؤثر و بازدارنده آلوده‌کنندگان و تخریب‌بران محیط زیست و الزام آنان به جبران خسارت.
- (۵) پایش مستمر و کنترل منابع و عوامل آلوده‌کننده هوا، آب، خاک، آلودگی‌های صوتی، امواج و اشعه‌های مخرب و تغییرات نامساعد اقلیم و الزام به رعایت استانداردها و شاخص‌های زیست محیطی در قوانین و مقررات، برنامه‌های توسعه و آمایش سرزمین.
- (۶) تهیه اطلس زیست‌بوم کشور و حفاظت، احیاء، بازیابی و توسعه منابع طبیعی تجدیدپذیر (مانند دریا، دریاچه، رودخانه، مخزن سدها، تالاب، آبخوان زیرزمینی، جنگل، خاک، مرتع و تنوع زیستی بویژه حیات وحش) و اعمال محدودیت قانونمند در بهره‌برداری از این منابع متناسب با توان اکولوژیک (ظرفیت قابل تحمل و توان بازسازی) آنها بر اساس معیارها و شاخص‌های پایداری، مدیریت اکوسیستم‌های حساس و ارزشمند (از قبیل پارک‌های ملی و آثار طبیعی ملی) و حفاظت از منابع ژنتیک و ارتقاء آنها با استناداردهای بین‌المللی.
- (۷) مدیریت تغییرات اقلیم و مقابله با تهدیدات زیست محیطی نظیر بیابان‌زایی، گرد و غبار بویژه ریزگردها، خشکسالی و عوامل سرایت‌دهنده میکروبی و رادیواکتیو و توسعه آینده‌نگاری و ساخت پدیده‌های نوظهور زیست محیطی و مدیریت آن.
- (۸) گسترش اقتصاد سبز با تأکید بر:
 - ۸-۱) صنعت کم‌کربن، استفاده از انرژی‌های پاک، محصولات کشاورزی سالم و ارگانیک و مدیریت پسماندها و پساب‌ها با بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های اقتصادی، اجتماعی، طبیعی و زیست محیطی.
 - ۸-۲) اصلاح الگوی تولید در بخش‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی و بهینه‌سازی الگوی مصرف آب، منابع، غذا، مواد و انرژی بویژه ترویج مواد سوختی سازگار با محیط زیست.
 - ۸-۳) توسعه حمل و نقل عمومی سبز و غیرفسیلی از جمله برقی و افزایش حمل و نقل همگانی به ویژه در کلان‌شهرها.

۹) تعادل بخشی و حفاظت کیفی آب‌های زیرزمینی از طریق اجرای عملیات آبخیزداری، آبخوانداری، مدیریت عوامل کاهش بهره‌برداری از آب‌های زیرزمینی و تبخیر و کنترل ورود آلاینده‌ها.

۱۰) استقرار نظام حسابرسی زیست محیطی در کشور با لحاظ ارزش‌ها و هزینه‌های زیست محیطی (تخریب، آلودگی و احیاء) در حساب‌های ملی.

۱۱) حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری‌ها و فناوری‌های سازگار با محیط زیست با استفاده از ابزارهای مناسب از جمله عوارض و مالیات سبز.

۱۲) تدوین منشور اخلاق محیط زیست و ترویج و نهادینه سازی فرهنگ و اخلاق زیست محیطی مبتنی بر ارزش‌ها و الگوهای سازنده ایرانی - اسلامی.

۱۳) ارتقاء مطالعات و تحقیقات علمی و بهره‌مندی از فناوری‌های نوآورانه زیست محیطی و تجارب سازنده بومی در زمینه حفظ تنوع زیست بوم‌ها و پیشگیری از آلودگی و تخریب محیط زیست.

۱۴) گسترش سطح آگاهی، دانش و بینش زیست محیطی جامعه و تقویت فرهنگ و معارف دینی مشارکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ویژه به معروف و نهی از منکر برای حفظ محیط زیست در تمام سطوح و اقشار جامعه.

۱۵) تقویت دیپلماسی محیط زیست با:

۱-۱۵) تلاش برای ایجاد و تقویت نهادهای منطقه‌ای برای مقابله با گرد و غبار و آلودگی‌های آبی.

۲-۱۵) توسعه مناسبات و جلب مشارکت و همکاری با همکاران، خدفاوند و تاثیرگذار دوجانبه، چندجانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی در زمینه محیط زیست.

۳-۱۵) بهره‌گیری مؤثر از فرصت‌ها و مشوق‌های بین‌المللی در حرکت به سوی اقتصاد کم‌کربن و تسهیل انتقال و توسعه فناوری‌ها و نوآوری‌های مرتبط.

■ گزیده‌ای از سخنان ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران جناب آقای دکتر حسن روحانی در اجلاس توسعه پایدار سازمان ملل - سپتامبر ۲۰۱۵:

■ دولت من به عنوان دولت محیط زیستی، سیاست‌های خود را بر اساس رویکردی متوازن میان توسعه اقتصادی و حفاظت از محیط زیست تنظیم می‌کند.

■ مشکلات محیط زیست، به ما انسان‌های کره زمین آموخته است که همگی در یک کشتی نشستیم و بدانیم که هر آنچه در آن انجام می‌دهند، بر سر نوشت ما نیز مؤثر است.

■ جمهوری اسلامی ایران پس از این مجادله و عمیقاً به تحقق اهداف توسعه هزاره، یاری رسانده و مشارکت فعالی در تدوین دستور کار توسعه پس از ۲۰۱۵ داشته و از این به بعد نیز همکاری سازنده‌ای برای اجرای تعهدات خود در سطوح ملی، منطقه‌ای، بین‌المللی خواهد داشت.

پیشگفتار

مشکلات محیط زیست که جنبه ای جهانی یافته، حاصل دخالت و بهره وری نامعقول انسان از طبیعت است؛ مشکلاتی که اینک به دلیل گستردگی و وخامت آن، نگرانی همگان را برای تنها کره مسکون برانگیخته است. الزامات کنونی ایجاب می کند که منابع طبیعی موجود علاوه بر پاسخگویی نیازهای نسل حاضر، ظرفیت پاسخ دهی به نیازهای آینده بشر را نیز داشته باشد. توسعه پایدار نیز زمانی حاصل می شود که هر فرد یا جامعه نیازهایش را در محدوده ظرفیت بیولوژیکی سرزمین خود تامین کند. این در حالی است که تخلیه منابع طبیعی و اثرات نامطلوب تخریب محیط زیست مانند خشکسالی ها و بیابان زایی، فرسایش خاک، کمبود آب شیرین و از بین رفتن تنوع زیستی در دریا و خشکی به فهرست چالش های بشر اضافه شده است. اندازه گیری پیشرفت میزان تولید و مصرف، اکنون پیش شرط مدیریت محیط زیست و کاهش آلودگی است؛ به طوریکه کسری موازنه اکولوژیکی انسان با گزینش های خردمندانه درباره رشد جمعیت، مصرف، کارایی تکنولوژی و حفاظت از آن سیستم برطرف می شود. برای کاهش فاصله بین رشد اقتصادی و حفاظت از منابع زیستی، توسعه اقتصادی باید به سمت بهره وری، کنترل مصرف، بهینه سازی الگوهای زیست محیطی، خدمات زیست بومی پایدار، استفاده از انرژی های پاک و تجدید پذیر، جلب مشارکت اقشار مختلف مردم و تشکل های علمی، صنفی و مردم نهاد در مسیر اقتصاد سبز به پیش برود. نظر به همین موارد، اهداف توسعه پایدار برای سال ۲۰۳۰ آئینده فعالیت هایی را در حوزه های مختلف با پیوندهای درونی و ماهیت یکپارچه در چارچوب ۱۷ هدف تعریف شده، دنبال می کند. در این حال، جمهوری اسلامی ایران با رویکردی واقع بینانه و قوی تر از گذشته و با تکیه بر اسناد بالادستی به ویژه سیاست های کلی محیط زیست ابلاغی مقام معظم رهبری، موضوع توسعه پایدار را در دستور کار خود قرار داده است. همچنانکه برنامه ششم توسعه کشور نیز بر این اساس و با تکیه بر تاکیدات ریاست محترم جمهوری دکتر حسن روحانی بر موضوع محیط زیست و توسعه پایدار تدوین شده است. امید می رود با تلاش، همدلی و همکاری همه دستگاه ها و آحاد جامعه، بتوانیم سرمایه های ارزشمند طبیعی کشور را محافظت کرده و جریان رشد و توسعه را متوازن با ظرفیت های موجود و بحران آسیب رسانی به طبیعت پیش ببریم.

معصومه ابتکار

معاون رئیس جمهور

و رئیس سازمان حفاظت محیط زیست

ما می‌توانیم اولین نسلی باشیم که در پایان دادن به فقر موفق عمل نموده است و آخرین نسلی باشیم که فرمت نجات زمین را دارد. اگر در تحقق اهداف خود موفق عمل نماییم، می‌توانیم جهان را به مکان بهتری در سال ۲۰۳۰ تبدیل کنیم.

■ دیباچه

جهان امروز با چالش‌های عظیمی روبروست. هزاران نفر در فقر زندگی می‌کنند، نابرابری در درون کشورها در حال افزایش است. بیکاری، خصوصاً در مورد جوانان، به یک نگرانی جدی تبدیل شده است. تهدیدهای بهداشت جهانی، بلایای طبیعی شدید و شایع، تعارضات فزاینده، افراط‌گرایی و خشونت طلبی، تروریسم و بحران‌های مرتبط با زیست‌محیطی و کوچ اجباری مردم، دستاوردهای چند دهه اخیر علوم و تمدن جوامع را در مسیر توسعه با تناقضی جدی روبرو ساخته است. غارت منابع طبیعی و اثرات نامطلوب تخریب محیط زیست از جمله بیابان‌زایی، خشکسالی، فرسایش زمین، کمبود آب شیرین و از بین رفتن تنوع زیستی در دریا و خشکی را نیز می‌بایست به فهرست چالش‌های مهم اضافه کرد و لذا واقعیت‌های امروز جهان، حاکی از آن است که کشورها، نمی‌توانند بدون توجه به مسائل توسعه پایدار به حیات سالم و بهینه خود ادامه دهند. به همین دلیل تلاش‌های زیادی در چند دهه اخیر و در سطح بین‌المللی برای حرکت به سمت توسعه پایدار و مقابله با چالش‌های موجود و پیش‌رو انجام شده و این اقدامات همچنان ادامه دارند.

کنفرانس انسان و محیط زیست سازمان ملل در استکهلم، سال ۱۹۷۲، نقطه آغازین حرکت‌های بین‌المللی به سمت پایداری بود، پس از آن با شدت یافتن چالش‌های جهانی، بر اهمیت مشارکت جهانی برای پیروی از یک دستور کار منسجم افزوده شد و از آن پس توافق‌نامه‌ها و برنامه‌های جهانی محیط زیستی بسیاری مصوب و اجرا شد. سال ۱۹۹۲ در اولین اجلاس محیط زیست و توسعه سازمان ملل (UNCED)^۱، بیش از ۱۵۰ تن از سران جهان در ریودوژانیرو گرد هم آمدند تا تعهد خودشان به توسعه پایدار را اعلام‌یان سازند. سند دستور کار ۲۱ به عنوان راهنمای حرکت جهانی به سمت توسعه پایدار از دستاوردهای اجلاس سران زمین (ریو) است. سپتامبر سال ۲۰۰۰ در اجلاس هزاره سازمان ملل، ۱۸۹ کشور با تایید "اعلامیه هزاره"، متعهد به مشارکت برای دستیابی به ۸ آرمان "اهداف توسعه هزاره"، تا سال ۲۰۱۵ شدند. اعلامیه هزاره دامنه وسیع و بی‌سابقه‌ای از تعهدات و برنامه‌ریزی فعالیت‌ها را در میان جوامع بین‌المللی شامل می‌شد. اهداف توسعه هزاره چارچوب مهمی جهت توسعه فراهم نمود و در چندین زمینه نیز پیشرفت قابل‌توجهی از آن به دست آمده است. اجرای اسناد، دستور کارها، توافق‌نامه‌ها، اهداف و برنامه‌های بین‌المللی در راستای توسعه پایدار، در ۴ دهه از کنفرانس استکهلم تا کنفرانس ریو + ۲۰، با موفقیت‌ها و شکست‌هایی همراه بود که تجربیات

ارزشمندی برای ادامه مسیر در اختیار جامعه بین المللی قرار داد. در کنفرانس توسعه پایدار سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۲، تحت عنوان ريو ۲۰+، تصمیمات مهمی با مشارکت ذینفعان مختلف گرفته شد که حاصل آن سندی با عنوان "آینده ای که می خواهیم" می باشد. در این سند ضمن تاکید بر دستور کار ۲۱، به حکمرانی جهانی محیط زیست، رویکرد اقتصاد سبز برای دستیابی به توسعه پایدار، دستور کار توسعه پس از ۲۰۱۵ و اهداف توسعه پایدار (SDGs) اشاره شد. در اجلاس ريو ۲۰+، رهبران جهان توافق کردند که سال ۲۰۱۵، پایان اهداف توسعه هزاره باشد و اهداف توسعه پایدار (SDGs) و دستور کار جدید توسعه، جایگزین آن گردد. بنابر این در فاصله ريو ۲۰+ تا سال ۲۰۱۵، کشورهای عضو متعهد شدند یک فرآیند بین الدولی فراگیر، شفاف و باز را برای تمام ذینفعان در خصوص اهداف توسعه پایدار، با رویکرد گسترش و بسط اهداف جهانی توسعه پایدار، ایجاد نمایند. حاصل تلاش و مشارکت همه ذینفعان در سراسر جهان پس از جلسات و گردهمایی های بسیار، سند دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار است که الگوی عمل و فعالیت همه کشورها در ۱۵ سال آتی خواهد بود.

در پایان از مدیر کل محترم توسعه پایدار و اقتصاد محیط زیست، سرکار خانم دکتر زهرا جواهریان و همکارانشان، آقایان سید امیر فتح رحمتی، علیرضا رحمتی و خانم ها لیلا زمانی، اکرم توکلی، سپیده مشرفیان، عطیه نجفی و بهار فیض اله بیگی که در تدوین این مجموعه همکاری داشته اند، تقدیر و تشکر می نمایم.

مهناز مظاهری اسدی
معاون آموزش و پژوهش